

Multimodalitet i listproduktion

SUSANNA KARLSSON

Inledning

I den här uppsatsen diskuteras några aspekter av vad som händer när talare producerar listor.¹ Först diskuteras listformatet och hur listor konstrueras med olika språkliga resurser. Därefter analyseras med utgångspunkt i ett längre exempel hur de resurser en talare har tillgång till för att producera en lista kan utnyttjas för att behålla ordet, skapa sammanhang och driva en berättelse framåt.

De senaste åren har mycket samtalsanalytisk forskning ägnats åt att beskriva de interaktionella enheter som talare orienterar sig mot i samtal, och de kommunikativa resurser som används för att konstruera dem. Framför allt *turen* och *turkonstruktionsenheten* (TKE) har studerats (Lindström 2002, 2008a, Selting 1998), men även de möjligheter talare har att expandera ett samtalsbidrag bortom syntaktiska, prosodiska och pragmatiska gränser (Couper-Kuhlen & Ono 2007, Eriksson 2002, Landqvist 2005, Schegloff 2000). På senare tid har även kroppsliga resurser för gränsmarkering och -signalering studerats. Särskilt fokus har legat på gester (Ford, Fox & Thompson 1996, Mondada 2008) och blickar (Goodwin 1981, Lerner 2003), men även hela kroppens orientering vid talarbyte har uppmärksamats (Goodwin 2000).

Mycket diskussion har rört *var* de relevanta gränserna i interaktion faktiskt går (Bockgård 2007, Ford, Fox & Thompson 1996, Walker 2004), och vad som utgör en relevant interaktionell enhet. I synnerhet pragmatisk gränsdragning har

¹ Denna studie är utförd med stöd från Vetenskapsrådet. Delar av studien har tidigare presenterats i samtalskollokviet vid Institut für Germanistik, Universität Potsdam i juni 2008, vid OFTI 26, Nordica, Helsingfors universitet i september 2008, samt i samtalskollokviet vid Institut für Anglistik und Amerikanistik, Universität Potsdam i december 2008. Särskilt tack till Elisabet Engdahl och Cajsa Ottensjö, som har läst och kommenterat tidigare versioner av artikeln. Även Lars-Johan Ekerot, som med stor entusiasm diskuterat gesternas textbindande potential med mig, ska ha ett stort tack. Innehållet och eventuella brister är emellertid självklart mitt ansvar.

utgjort ett problem, då vissa tydligt möjliga tillfällen för talare att ta över turen helt ignoreras. Sådana tenderar att ingå i interaktionella enheter som är *större* än en turkonstruktionsenhet; de kan t.ex. utgöras av en berättelse eller en rolig historia. Så länge berättelsen inte är slutförd eller historiens poäng inte levererats, tillhör turen den som berättar berättelsen (Ford 2004, Houtkoop & Mazeland 1985). Houtkoop och Mazeland (1985) kallar dessa större enheter för *diskursenheter* (eng. *Discourse Units*), och menar att de är något som talare orienterar sig emot som interaktionella resurser. De skiljer på öppna och slutna diskursenheter. Slutna är sådana interaktionella projekt där talaren kan projicera ett slut eller skjuta upp det (t.ex. en berättelse), medan öppna är sådana där talaren inte själv har kontroll över när projektet kan avslutas, utan övriga samtalsdeltagare har ett mer genomgripande inflytande på hur projektet utvecklas (Houtkoop och Mazeland diskuterar ett exempel där en talare ger råd om hur man bäst gör sig av med möss). Om en diskursenhet är öppen eller sluten beror alltså på i vilken utsträckning en annan talare har möjlighet att påverka hur länge projektet kommer att fortgå, genom att t.ex. ge eller avstå från att ge återkoppling (Houtkoop & Mazeland 1985:602).

En lättigenkännlig och vanlig typ av slutna diskursenheter är *listor*. Som vi ska se överskrider listor ofta TKE-gränser. Listor, uppräknningar eller upprädningsor ger en talare möjlighet att presentera en rad företeelser som något som hör ihop. Att presentera information genom att utforma den som en lista är att göra mer än att bara presentera informationen; det är ett redskap för talaren att signalera att de uppräknade leden hör samman och ger mottagaren ledtrådar till hur olika leds inbördes relation ska uppfattas.

I det här samtalsutdraget diskuterar kollegerna Kajsa och Sigrid semantiska begrepp, och kommer in på hur man kan använda sig av epistemisk modalitet² i undervisningen, då särskilt inom ämnet stilistik. För att exemplifiera vad det är som är användbart räknar Kajsa upp tre saker: *tid*, *tempus* å *källa*.

(1) [TTS23] Telefonsamtal mellan två kvinnliga kolleger. De diskuterar epistemisk modalitet och dess användbarhet i undervisningssammanhang.

- 01 K: nä jaja
 02 nä men alltså älit talat,
 03 de här e ju exakt de som ja sitter me,
 04 på min litterära stilistik?

² D.v.s. utifrån vilken källa ett påståendes sanningshalt ska bedömas.

05 nämligen där e ju liksom kombinationen av;
 06 tid;
 07 tempus;
 08 å källa,
 09 S: ja:
 10 K: källa e extremt viktigt i i i berättande ju,

Detta är något av ett prototypexempel på vad vi i dagligt tal menar när vi pratar om listor. Listan i (1) består av tre nominala led³, av vilka de två första samordnas utan konjunktion, och det tredje genom konjunktionen *å*. Men listan konstrueras inte bara genom lexikal parallellitet: de två inledande leden produceras även med likartade prosodiska konturer. Den här listan konstrueras alltså som just *lista* genom flera olika språkliga modaliteter.

Material och metod

För den här undersökningen använder jag telefonsamtal av privat karaktär (TTSL), samt videoinspelade flerpersonsamtal inspelade hemma hos någon av informanterna (SåiNF). I det här materialet finns 29 listor, varav 23 kommer från telefonsamtalen och 6 från ansikte-mot-ansiktessamtalen.

Undersökningen är gjord inom ramen för *Interaktionell lingvistik* (IL). Det är en språkvetenskaplig undersökning genomförd med *Conversation Analysis* (CA) som metod. CA intresserar sig för språkliga drag som samtalsdeltagarna själva orienterar sig mot, sekventiell produktion av interaktionella handlingar. IL använder sig av CAs metoder för att komma åt interaktionella strukturer, och närmar sig sedan dessa med språkvetenskapliga redskap. För en genomgång av IL och dess förhållande till CA, se t.ex. Lindström (2006, 2008a, 2008b) eller Schegloff, Ochs & Thompson (1996).

Studerar man multimodal kommunikation innebär det att man intresserar sig för mer än en språklig-interaktionell resurs. Det kan exempelvis innebära att man studerar inte bara en talares ord, utan även dennes prosodi, blickar, mimik eller gester. Det kan också betyda att man tittar på kroppshållning eller integrerad interaktion med teknik. Nära nog all interaktion mellan människor är med andra ord multimodal. Olika inriktningar av multimodal forskning ställer sig olika till

³ Det finns en utbredd uppfattning att listor ska bestå av minst tre delar för att kvalificera sig för beteckningen "lista". Den avgränsningen kommer att diskuteras nedan.

modaliteternas inbördes förhållande. Vissa menar att orden vi säger har en mer framträdande roll än de övriga modaliteterna, medan andra menar att man inte kan framhäva ett kommunikationsmodus framför ett annat, utan att de alla är likvärdiga (Deppermann & Schmitt 2007). Det främsta argumentet för att likställa de olika modaliteterna är att man på så vis undviker att framhäva talaren som aktör. Deppermann och Schmitt (2007:17) menar att även de icketalande i ett samtal agerar och påverkar samtalets progression genom blickar, ljudlösa talansatser, kroppshållning etc. Det de avser med *koordination*⁴ är inte bara koordination av talarens kommunikativa resurser, utan multimodal koordination mellan flera samtalsdeltagare.⁵

Jag tvekar att helt ansluta mig till någotdera fältet: det är min erfarenhet att inte bara en modalitet avgör hur ett bidrag till interaktionen ska tolkas, utan samverkan mellan flera modaliteter, även om en modalitet i vissa fall kan mobiliseras för att påverka tolkningen av de övriga (jfr Karlsson 2006:65–78). Även om något i en beskrivning av kommunikativa redskap av nödvändighet måste komma först, ska det alltså inte tolkas som att jag sätter någon resurs *före* någon annan i den här studien.⁶

De samtalsutdrag som diskuteras i uppsatsen är representerade med hjälp av en transkriptionskonvention baserad på den s.k. Jeffersonska transkriptionskonventionen (jfr Jefferson 2004), med tillägg av semikolon (;) för lätt fallande slutton.⁷ Det Jeffersonska systemet är emellertid endast utvecklat för att hantera

⁴ Termen ”koordination” avser inom svensk språkvetenskap vanligen *samordning* – t.ex. att man skapar en lista genom att syntaktiskt samordna flera led med varandra. Här avses emellertid inte syntaktisk samordning av fraser eller satser, utan multimodal samordning av kommunikativa resurser.

⁵ Deppermann och Schmitt menar i sin programförklaring att de inför ett nytt perspektiv i samtalsanalysen, ett perspektiv som saknas i CA-traditionen: ”In der Konversationsanalyse hat Koordination als Konzept keine Rolle gespielt” (2007:28) (Inom samtalsanalysen har koordination som koncept inte haft någon roll, min översättning). På sätt och vis är detta riktigt, då de lägger större vikt på en samtidighet i interaktionen än på den orientering mot sekventialitet som är ett av CAs mer utmärkande kännetecken. Det bör emellertid framhållas att ett snarlikt perspektiv sedan årtionden har anlagts av exempelvis Goodwin (1979, 1981, 2007).

⁶ Däremot är det i sammanhanget viktigt att komma ihåg att språkvetares motivation till att undersöka ett fenomen grundar sig i att människor kommunicerar med ord som arrangeras i en viss ordning efter vissa regler, inte i att människor gestikulerar eller positionerar sina kroppar i förhållande till varandra.

⁷ ”Lätt fallande” kan förefalla missvisande när man jämför transkriptionen av listan i (1) med den grafiska representationen i Bild 1. Vad som främst avses med beteckningen ”lätt fallande”

transkription av audiodata. För den här studien krävs att även gester återges i transkriptionerna, något som få konventioner i dagsläget alls hanterar. Det finns i själva verket inte någon lika etablerad lösning för att hantera gester eller andra visuella kommunikationsmedel (Mondada 2007:819). I stället finns det många olika förslag: en del föredrar att lägga in bilder på informanterna – mer eller mindre av-identifierade – med vidhängande kommentarer om det visuella kommunikationsmedel som fokuseras och referenser till transkriptionen (t.ex. Goodwin 2003, 2007, Heath 2002), andra väljer att markera i transkriptionen var en gest, blick, etc. börjar och slutar med hjälp av symboler och specialtecken (t.ex. Streeck 2003). Ytterligare andra väljer att kombinera de två metoderna (t.ex. Broth 2008, Mondada 2007). Jag har här valt den senare lösningen. Under de transkriptionsrader som sammanfaller med gester finns en extra rad. I början av raden anges med en kursiv versal vem av samtalsdeltagarna som utför gesten. Oftast är det samma person som står för såväl tal som gest, men inte alltid (jfr exempel (2), rad 2 och 4). En startmarkör, \lfloor , markerar var gesten initieras i förhållande till det samtidiga talet, och en avslutningsmarkör, \rfloor , markerar var gesten upphör. Mellan dessa båda finns specialtecken som \sim $_$ eller \cdot för att skilja på gester som ser olika ut. Gesternas respektive utformning beskrivs i anslutning till transkriptionen. I anslutning till transkriptionerna finns även bilder som illustrerar talarnas handrörelser. Bilderna är avidentifierade så att samtalsdeltagarnas anletsdrag inte går att urskilja.

Den prosodiska analysen är baserad på auditiva observationer. När detta inte varit tillräckligt för att avgöra ett prosodiskt förlopp har programmet Praat (Boersma & Weenink 2007) använts. För åskådlighetens skull hade det varit önskvärt att kunna erbjuda läsaren grafiska representationer av grundtonsförloppet för samtliga de listor som diskuteras. Detta är emellertid inte möjligt, dels p.g.a. att vissa exempel innehåller sammanfallande tal, dels p.g.a. brusig ljudkvalitet i flera av inspelningarna. Exempel (1) illustreras emellertid grafiskt (se Bild 1), för att illustrera hur utpräglad den s.k. listintonationen kan vara.

För att åskådliggöra de olika modaliteternas samverkan beskriver jag dem dels i texten, dels genom att presentera dem i ett schema. Schemat är till för att tydliggöra parallellitet och för att underlätta beskrivningen av flera språkliga re-

är emellertid här att grundtonen faller, men inte så kraftigt eller djupt att fallet kan uppfattas som avslutningsintonation.

surser samtidigt. De modaliteter jag fokuserar särskilt på i den här studien är lexikon, syntax, prosodi och gester.⁸

Vad är en lista?

Med beteckningen *lista* brukar man vanligen avse uppräknningar som består av minst tre led. Jefferson (se särskilt 1990) rapporterar om hur talare behandlar tretalet som interaktionellt relevant: underlåter talaren att producera det tredje leDET hålls hon ansvarig, och inte sällan begär de andra talarna ett tredje led, eller producerar det själva. De samtalsdeltagare som inte är primärtalare kan också använda sig av sin kunskap om listor som treledade för att med hög precision förutse slutet på en TKE (Jefferson 1990:77). Något som varit föremål för diskussion är *hur tidigt* i produktionen en lista är identifierbar som just en lista. Jefferson antyder att redan första leDET produceras på ett sådant sätt att det är identifierbart som ”första leDET i en lista” – annars riskerar det att tolkas som något som fungerar på egen hand, utan att ingå i en större diskursenhet. Jefferson diskuterar emellertid inte i någon större utsträckning listornas prosodiska egenskaper, och vad det är som gör första leDET hörbart som ett sådant. Det gör däremot Selting (2007:485), som konstaterar att redan det första listleDET i tyska listor är hörbart som en början på en uppräknning och att det är den prosodiska utformningen som gör detta möjligt. Lerner (1994:23–24) instämmer i bedömningen att det går att avgöra att något är en lista redan innan ett tredje led är producerat. Han menar däremot att det sker först i och med produktionen av andra leDET.

Med beteckningen *lista* avses i den här studien led som kan – men inte måste – vara samordnade genom konjunktioner som *och*, *eller*, *så* osv., eller genom att helt enkelt radas upp efter varandra och där listleden produceras med listprosodi. Vad ”listprosodi” innebär kan variera från talare till talare och lista till lista, men i grunden innebär det att varje del av listan prosodiskt förhåller sig till de andra delarna på ett sätt som skiljer den från föregående och efterföljande tal (jfr Selting 2007). Ofta är listprosodin identifierbar för att den är *stiliserad*. Detta innebär bl.a. att prosodin exponeras i förhållande till vanlig samtalsprosodi ge-

⁸ Det kan diskuteras huruvida lexikon och syntax verkligen utgör olika modaliteter, men de är otvetydigt olika språkliga nivåer, där en talare har olika språkliga resurser till sitt förfogande och har att göra olika språkliga val. Jag diskuterar här lexikala val och syntaktiska val som olika sorters val, på samma sätt som gestik utgör en sorts val och prosodi ytterligare en.

nom att volymen hålls konstant istället för att sjunka mot slutet av den prosodiska enheten, *plataintonation*, d.v.s. att grundtonen förblir konstant över flera stavelser (Couper-Kuhlen 1999).

Listor kan kategoriseras efter två huvudparametrar: hur *avslutade* respektive *oavslutade* de är (jfr Schubiger 1958:72–73), samt hur *öppna* respektive *slutna* de är (jfr Selting 2007). Graden av kompletthet avgörs av huruvida något listled är identifierbart som listans sista led och det kommunikativa projektet är hörbart avslutat. Schubiger (1958) finner i sin undersökning av intonation i engelska att avslutade listor följer mönstret enligt a) nedan, medan oavslutade listor följer mönstret b).

a)	/ / / \ eller \ \ / \	avslutad lista
b)	/ / / / eller \ \ \ \	oavslutad lista

En oavslutad lista skiljer sig alltså, menar Schubiger, från en avslutad på så vis att sista eller näst sista ledet i en sluten lista avviker från de övriga leden i listan: om listleden fram till en nära förestående avslutning karakteriseras av stigande frasering, är sista eller näst sista ledet fallande, och vice versa.⁹

Slutna listor är sådana där leden som räknas upp presenteras som delar i en begränsad och komplett serie, medan *öppna listor* är sådana där listan presenteras som påfyllningsbar:

c)	<i>Vi köpte en kopp, en tallrik och en sked.</i>	sluten lista
d)	<i>Vi köpte en kopp, en tallrik, en sked...</i>	öppen lista

I c) presenteras de tre inköpen som *hela* inköpet, medan listan i d) skulle kunna fyllas på med fler föremål från samma inköpsrunda. Preliminära observationer tyder på att talare använder sig av prosodi för att signalera om listan är öppen eller sluten, och att man redan mycket tidigt i listan kan avgöra vilken typ av lista det är frågan om. Listleden i öppna listor präglas av expanderad duration på betonade stavelser och lägre intensitet än slutna listor.

Såväl öppna som slutna listor kan potentiellt vara avslutade eller oavslutade. Att en lista avslutas handlar mer om dess status som en avslutad *praktik* än om det tänkbara eller avsedda antalet listade enheter (Selting 2007:505). Det är istället

⁹ Ogden (p.k.) menar emellertid att engelska språket i verkligheten inte är så välordnat som Schubigers resultat antyder.

ett sätt för talaren att visa att listan har förts till en punkt bortom vilken den inte kommer att expanderas, och aktualiserar en ny möjlig turbytesplats (jfr Ford 2004, Houtkoop & Mazeland 1985). Observationer i en parallell studie visar att slutna listor nästan undantagslöst har ett tydligt sistaled, medan öppna listor betydligt oftare är oavslutade, eller avslutas med en s.k. *generalized list-completer* (jfr Jefferson 1990), ofta *å så* (Karlsson 2009).

Listor har rönt förhållandevis liten uppmärksamhet i studiet av svenska samtal. Loman (1973:196) nämner att stigton kan signalera samband mellan makrosyntagmer, och att detta ibland kan göra att de samordnade leden får karaktären av uppräkningsar, men någon undersökning av svenska listor motsvarande Schubigers har mig veterligen inte gjorts. Lindström (1998) har diskuterat tretalets betydelse i samtal, och Londen (1993) konstaterar att Jeffersons (1990) iakttagelser kan appliceras även på svenska samtal. Den typ av tredelningar de studerar är emellertid inte så mycket listor som reduplikationer och ramsor.¹⁰ Lindström och Karlsson (2005) berör i förbigående listor som en gynnsam kontext för verbinitiala satser, men går inte in på listors karaktär. Den mest ingående studien av listor till dags dato är Ottesjö (2007), som i en studie av återgångar till avbrutna kommunikativa projekt använder sig av data som utgörs av bl.a. listor.¹¹

Ottesjö intresserar sig för de medel som en talare använder sig av för att återgå till ett projekt som tillfälligtvis avbrutits för en sidosekvens eller för att en annan talare tagit över rollen som primärtalare. Hon visar att talare som återgår till en avbruten lista återansluter med hjälp av såväl lexikala som prosodiska medel för att länka bakåt till det oavslutade projektet. De lexikala resurserna kan vara exempelvis återgångssignaler (t.ex. *men i alla fall*) eller rena benämningar av den aktivitet det kommunikativa projektet utgör (t.ex. *jag önskar mig också...* som återgång till en önskelista). När talare utnyttjar prosodiska medel för att återgå till

¹⁰ Listor och reduplikationer har mycket gemensamt, t.ex. har båda formaten en framhävande och förstärkande funktion. Medan listor består av koordination av olika företeelser som har något gemensamt, är emellertid reduplikation koordination av led som betecknar *samma* företeelse. Förhållandet mellan listor och ramsor är emellertid mer oklart, och vissa ramsor kan också vara listor. Ramsor präglas emellertid av ytterligare stilisering, och sannolikt har de två fenomenen olika interaktionella funktioner.

¹¹ Tanken på interaktion som uppbyggd av *kommunikativa projekt* kommer från Linell (1998). Idén är att interaktion inte är konstruerad utifrån talakter och individuella handlingar, utan är ett för talarna gemensamt projekt, som drivs över tid. Kommunikativa projekt kan vara större eller mindre, kan avbrytas och återgå till. Exempel på kommunikativa projekt kan vara en berättelse eller en *apokoinou* (Norén 2007).

en avbruten lista sker detta genom att de återanvänder den prosodiska utformning av listled som tidigare utnyttjats. Även om det går flera minuter mellan projektets avbrytande och dess återupptagande kan talaren utnyttja den prosodiska utformningen som sammanhållande resurs för att signalera att det är samma diskursenhet som expanderas.

Forskning på (amerikansk och brittisk) engelska och på tyska är mer omfattande. I ett föredrag från 1999 diskuterar Couper-Kuhlen listors musikalitet i amerikansk-engelska samtal, och konstaterar att talare orienterar sig mot listors prosodiska stilisering. Genom att presentera (minst) två på varandra följande led med likartad prosodisk utformning konstruerar man dem som liknande varandra, som företeelser av samma typ. Att det vi uppfattar som listor ofta produceras med en stiliserad prosodi, en prosodi som skiljer sig från den omgivande, förstärker bilden av listleden som sinsemellan samhöriga, och samtidigt som något annat än det som kom innan och efter. Hon konstaterar att listor – och stiliserad prosodi – är viktiga resurser för talare för att konstruera något som anmärkningsvärt eller framhävt.

Selting (2007) föreslår att listors funktion i samtal i första hand är att exemplifiera och förklara något som eventuellt är oklart för mottagaren, något som talaren har större epistemisk tillgång till än de andra samtalsdeltagarna. Vidare konstaterar hon att listor i tyska samtal inte verkar ha en specifik listintonation, utan att det förekommer ett flertal olika prosodiska konturer. Där-
emot understryker hon att det som är utmärkande för listintonationen är själva upprepadet av en kontur.

Multimodalitet i listkonstruktion

Låt oss inledningsvis återgå till exempel 1, här återgivet som exempel (1'):

(1') TTSL23

01	K:	nä jaja
02		nä men alltså <u>ä</u> lit talat,
03		de här e ju <u>exakt</u> de som ja sitter me,
04		på min litter <u>ä</u> ra stilistik?
05		nämlien där e ju liksom kombination <u>e</u> n av:
06		tid;
07		tempus;
08		å <u>kä</u> lla,

- 09 S: ja:
10 K: källa e extremt viktigt i i i berättande ju,

De tre listleden, *tid*; *tempus*; å *källa* utgör en jämförelsevis enkel lista. Varje led består av en nominalfras. Redan i den tur där listan grundas, och i vilken den ingår syntaktiskt, *nämliken där e ju liksom kombinationen av*;, indikeras att det kommer att följa minst två led: ordvalet *kombinationen* för detta med sig. I samband med produktionen av den första nominalfrasen, *tid*;, kan man ana att det producerade ledet ska uppfattas som exponerat i förhållande till det som föregått: *tid*; introduceras på en högre grundtonsnivå än *kombinationen av*, och utgör en egen prosodisk gestalt. Det gör även *tempus*;, som introduceras lägre än startpunkten för *tid*;, men högre än dess avslutningsnivå. De båda leden produceras alltså med hörbart likartade prosodiska konturer, men den andra konturen något lägre än den förra, då listans globala utformning är fallande. Tredje ledet, å *källa*, inleds med en konjunktion, och skiljer sig alltså syntaktiskt från de tidigare leden. Det skiljer sig även prosodiskt, då dess prosodiska gestalt snarare är stigande.

Låter man varje modalitet få en egen rad i ett schema ser det ut så här:

Lexikon	<i>tid</i>	<i>tempus</i>	å <i>källa</i>
Syntax	NP	NP	konj+NP
Prosodi	fallande	fallande som föregående	stigande

Schema 1. Koordination av lexikon, syntax och prosodi i Exempel 1.

I listan i (1) sammanfaller syntaktiska gränser med lexikala och prosodiska gränser; samtliga tre återgivna modaliteter stödjer alltså varandra i skapandet av listan som en interaktionellt sammanhållen TKE. Genom att talaren väljer att ge de två första nominalfraserna inte bara likartad syntaktisk form, utan också likartad prosodisk form, vilket visas i Bild 1, konstrueras de två leden som saker som ska höras som delar av en större enhet. Det andra ledet blir också sekventiellt identifierbart som ett *andraled*. Det har inte vilken fallande intonation som helst: det har *samma* fallande kontur som det föregående ledet. Genom att utnyttja möjligheten att reproducera ett eller flera språkliga format skapar talaren intrycket att de led som produceras på likartat vis hör samman. Man undviker risken att andraledet, *tempus*; i det här fallet, uppfattas som ett fristående led, eller ett nytt förstaled.

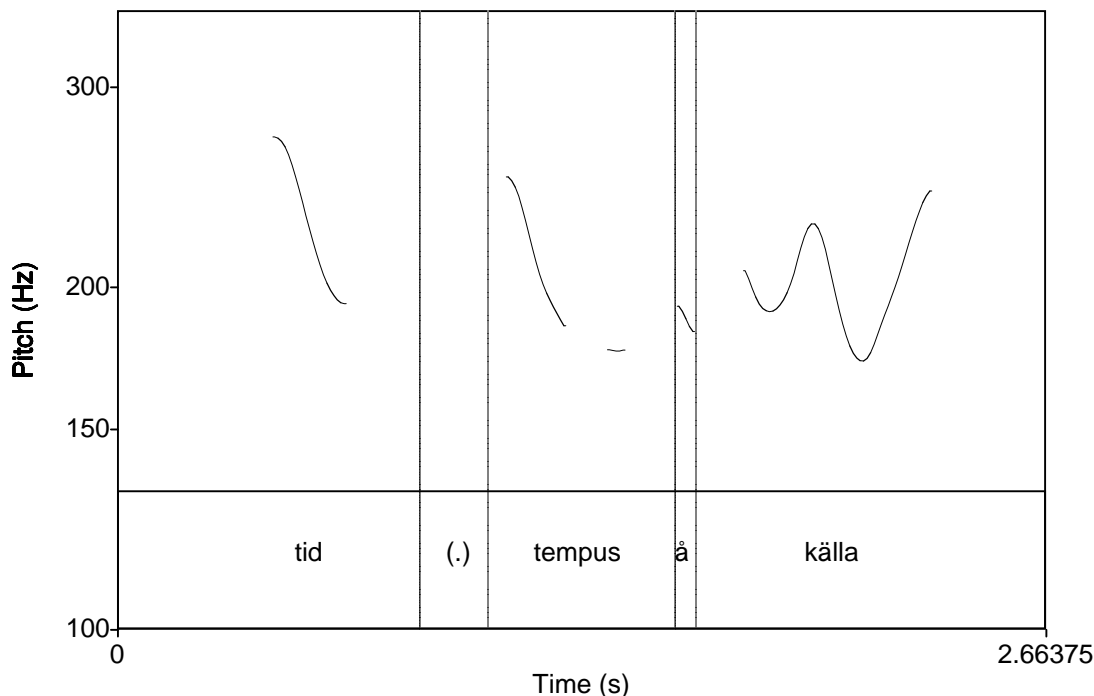

Bild 1. F0-kurva över Exempel 1.

När tredje ledet inleds med en konjunktion knyts det till föregående led, men bruket av en konjunktion signalerar samtidigt att något nytt händer: samordning med konjunktion är något annat än samordning genom uppradning. Ledet presenteras som något annat än ”ytterligare ett led”: det presenteras specifikt som ett *sista* led. Ledets prosodi är en bidragande faktor till den tolkningen. Som framgår av Bild 1 skiljer sig tredjeledets prosodi markant från de två föregående ledens. Detta bidrar till tolkningen att det led som producerats inte bara är en fortsättning av vad som föregått. Med det tredje ledet presenterar Kajsa också själva poängen med listan: *källa* är den del av stilistikens tre nämnda delar som anknyter till det tidigare samtalsämnet, epistemisk modalitet. Genom att listledet tydligt presenterar poängen med att listan producerades, själva länken mellan epistemisk modalitet och stilistik, understryks dess position som pragmatiskt motiverat sista led.

Utifrån exempel (1) finns det skäl att argumentera för att listan är identifierbar som lista redan då första ledet produceras. Vi har sett att första ledet är prosodiskt exponerat i förhållande till den TKE det ingår i, samt att talaren redan i

förberedelsen till listan signalerar att det kommer att följa minst två led som är möjliga att kombinera.

Eftersom exemplet ovan är hämtat från ett telefonsamtal har talarna inte tillgång till varandras gester. Det har de emellertid i utdrag (2). Utdraget innehåller två listor, (2a) och (2b).

(2) [SÅINF3-1. 130417] Tre kvinnor sitter i Adas kök och dricker kaffe. De har pratat om matlagning med ugn och med mikrovågsugn, och här introducerar Beata en berättelse om en resa hon nyligen har varit på. Beata sitter vänd mot Cilla.

[] = Vänster hand gör korta ”viftande” rörelser i riktning från Beata mot Cilla.
[~~] = Vänster hand förs bort från kroppen i en fallande rörelse. [...] = Vänster hand förs mot kroppen i en fallande rörelse.

- 01 B: du må tr↑o vi hade fin stuga på Solön.
B: [~~~~~] []
- 02 C: *ja* förstår ja
B: []
- 03 B: ja:aζ
B: [~~~]
- 04 C: ja vet att (dom e) (.) fina stuger där=
B: []
- 05 B: =jaζ
B: []
- 06 (0.4)
- 07 B: eh tvättmaskin?
B: [~] [~~~~~]
- 08 B: .hh diskmaskin?
B: [~~~~~]
- 09 B: .hh [å mikrougn.
B: [.....]
- 10 C: [mm
- 11 C: [[ahaζ
- 12 B: [[åsså va de ju: eh (.) lägre spis=å [>kylåfry:s<=å
13 C: [mm:hmζ
- 14 B: [[så.
- 15 C: [[mm:hm,
16 (.)
- 17 C: *mm a*.
- 18 A: hur stor v↑a re [rå.
19 B: [°()°
- 20 (0.4)
- 21 B: vaζ
- 22 A: hur stor va stugan.

I rad 1 introducerar Beata stugan på Solön, och Cilla instämmer i rad 3 i att Solön verkligen har bra stugor. Utformningen av Cillas evaluerande svar, *jag vet att...*, indikerar att det Beata introducerar som nytt och anmärkningsvärt (*du må trö...*) inte alls är nyheter för Cilla, även om hon instämmer i påståendet. Cilla behandlar Beatas yttrande som en evaluering som gör en andraevaluering relevant (Pomerantz 1984). Detta verkar emellertid inte vara den typ av sekvens som Beata avsett: parallellt med Cillas tur rör nämligen Beata otåligt sin vänstra hand fram och tillbaka, som i ett försök att återta turen. Skälet till detta står klart när Beata efter en mycket kort paus börjar lista stugans utrustning. Det Cilla fokuserar på är att *Solön* har fina stugor ((*dom e*) (*.*) *fina stuger där*=). Beatas uppräknings och hennes försök att återta turen och därmed avfärda Cillas yttrande visar att hennes fokus inte ligger på Solön, utan på *stugorna*. Hennes yttrande var inte avsett att uppfattas som en evaluering, utan som en initiering av en åtminstone delvis ny topik. Button och Casey (1984:169) och Heritage (1984:327–329) menar att införandet av en ny topik ofta utgörs av (1) en ofullständig rapport, t.ex. en evaluering, vilken följs av (2) att en annan samtalsdeltagare, t.ex. genom att säga något i stil med ”jaha, berätta!”, ger rum för (3) en utveckling av topikinledaren (Heritage 1984:329). När Cilla missuppfattar vilken typ av sekvens det rör sig om, korrigerar Beata sekvensen genom att återta turen och producera listan som sekvensens tredje del.

Precis som (1) består (2a) av tre nominalfraser. Av dessa fogas de två första samman utan konjunktion, medan det tredje och avslutande ledet läggs till med hjälp av konjunktionen *å*. Exempel (2a) skiljer sig emellertid från exempel (1) på så vis att listan inte ingår i en syntaktisk TKE. Berättelsen som utgör listans kontext inleds med en evalueringssekvens med viss problematik. Först då Beata återfår turen, efter att med sin gest ha signalerat otålighet över att Cilla fokuserat på något annat än vad som avsetts, börjar hon lista exempel på stugans utrustning, utan att introducera listan vidare: *eh tvättmaskin? .hh diskmaskin? .hh å mikrougn*. Till skillnad från i (1) finns det alltså ingen pågående syntaktisk struktur som förstaledet kontrasterar emot prosodiskt. Istället produceras listan som början på något nytt, och kontrasten mellan listan som interaktionell struktur och omgivande tal blir inte lika påtaglig redan i förstaledet.

På grund av dess syntaktiska och prosodiska egenskaper är det möjligt att argumentera för att *eh tvättmaskin?* är identifierbart som första listled. En första indikation på detta är att ledet inte är producerat som en fortsättning på den föregående turen: det är inte anpassat till det föregående bidraget syntaktiskt, och är alltså inte ett turtillägg eller ett syntaktiskt projicerat satsled. Skulle inget vidare bidrag följa, skulle *eh tvättmaskin?* uppfattas som sekventiellt omotiverat.

Även den prosodiska utformningen kan tas som en indikation på att förstaledet är identifierbart som förstaled i en sluten lista. Final stigton har ibland tagits för en signal för att talaren inte är färdig med sitt yttrande utan avser att producera ytterligare tal (Loman 1973). Vidare saknar *tvättmaskin* drag som vanligen associeras med turavslut, t.ex. jämförelsevis ökad duration på sista betonade stavelsen (Hansson 2003:47).

Till skillnad från förstaledet följer andraledet mönstret från (1): den prosodiska gestalten är hörbart producerad för att uppfattas som liknande förstaledets. Båda har en tämligen flack kontur som avslutas med en stigande ton. Tredjeledet däremot avviker från de andras mönster med en svagt fallande ton. Precis som i (1) är det med det hörbart avslutande sistaledet som det som förefaller vara listans poäng produceras: mikrovågsugnen utgör länken tillbaka till det föregående samtalsämnet, matlagning i ugn och mikrovågsugn.

Lägger vi nu till gesterna ser vi att även de bidrar till att skapa kohesion och till att konstruera listan som en sammanhållen – och avslutad – enhet. Beata sitter vänd mot Cilla när hon talar. Listledet i rad 7 åtföljs av en gest där Beata inledningsvis har sin vänstra hand i axelhöjd, ungefär mittemellan sig själv och Cilla,

och därefter låter handen göra en fallande rörelse mot Cilla. Eftersom gesten avslutas utom synhåll för kameran – bakom bordet – är det svårt att veta *exakt* när och hur rörelsen avslutas, men den förefaller följas åt parallellt med talet och avslutas ungefär samtidigt som *tvättmaskin?* når sin avslutningspunkt. Att gesten är producerad specifikt för att associeras med den talsträcka som produceras samtidigt antyds av att gesten först påbörjas i sammanfall med *eh*.¹² Talaren stannar emellertid upp handen och för den något tillbaka mot kroppen, varefter gesten påbörjas på nytt och förs till ett möjligt slut. Den förefaller alltså vara menad att följa just denna specifika talsträcka. Precis samma mönster följer gesten som sammanfaller med listled två: även den initieras i talarens axelhöjd i samband med första betonade stavelsen, formar en fallande båge mot Cilla, och avslutas nedanför bordskanten. På samma sätt som den prosodiska gesten på *.hh diskmaskin?* är hörbart producerad för att uppfattas som ”likadan” som den för *eh tvättmaskin?*, är de fysiska gester som åtföljer de båda leden utförda på så sätt att även de uppfattas som ”likadana”. Under båda gesterna är handen mjukt öppen.

Gesten som sammanfaller med det tredje ledet är däremot annorlunda utformad: gesten tar sin början i en högstapunkt långt ifrån Beata själv, närmre Cilla, varefter Beata för handen i en fallande båge mot sin egen kropp. Handens fingrar är sammanförda som om Beata plockat upp något som hon för mot sig. Även här samverkar alltså fysisk och prosodisk gest för att samkonstruera listledet som en enhet, men som en hörbart och synligt *annan* enhet än de föregående.

Lexikon	<i>tvättmaskin</i>	<i>diskmaskin</i>	<i>å mikrougn</i>
Syntax	NP	NP	konj+NP
Prosodi	final stigton	final stigton som föregående	fallande
Gester	bort från kroppen	bort från kroppen som föregående	mot kroppen

Schema 2. Koordination av lexikon, syntax, prosodi och gester i Exempel 2a.

De listor vi tittat på hittills har båda varit slutna listor, d.v.s. de respektive listleden konstrueras som delar av en finit storhet. Att det är så är förstås inget oemotsägligt: det finns inget objektiva mått vi kan hålla oss till i analysen som

¹² *Eh* låter i själva verket snarast som en kort glottisstöt.

säger att bara *tid*; *tempus*; å *källa* är viktiga parametrar i den litterära stilstiken, inte heller är det rimligt att anta att *eh tvättmaskin?* *.hh diskmaskin?* *.hh å mikrougn.* är stugans samlade vitvaror. Istället är det listledens prosodiska utformning, framför allt avsaknaden av relativt större final duration, som leder till den tolkningen.

Båda listorna är också avslutade. Konstruktionen av listan med ett avslutande led som är utformat på ett sätt som avviker från de tidigare leden gör att vi hör listan som avslutad. I både (1) och (2a) är det avslutande ledet identifierbart som själva poängen med listan, något som synliggör listans anknytning till det tidigare samtalet. Detta samband är sannolikt inte uppenbart i alla eller ens i de flesta slutna listor, utan behöver undersökas närmare.

Att den slutna listan i (2a) inte inrymmer samtliga tänkbara medlemmar av klassen vitvaror tydliggörs av talaren själv. Efter att hon avslutat den första listan påbörjar hon nämligen en ny på rad 12, i överlapp med Cillas bekräftande *aha* på rad 11: *åsså va de ju: eh (.) lägre spɪs=å >kylåfry:s<=å så*. Här utgör *lägre spɪs=å* ett inledande listled och *>kylåfry:s<=å* nästa led.¹³ De två leden är syntaktiskt integrerade med den TKE de hör samman med. De har en stiliserad prosodi i förhållande till det tal som föregår strax innan, men är till skillnad från (1) inte exponerade genom en grundtonsförändring. Istället är det kombinationen av komprimerad duration, betoning och en lättare grundtonshöjning på *spɪs* i kombination med att konjunktionen *å*, som har en hörbart fallande grundton, läggs omedelbart till *spɪs* som utgör den stiliserade prosodin. När så *>kylåfry:s<=å* läggs till efter en minimal paus, och produceras med en mycket likartad prosodisk gest, parallellt betoningsmönster och samma mönster med *kylåfry:s* och *å* tätt sammanbundna, framträder ett mönster: det är inte bara en separat stiliserad kontur, utan en kontur följd av en annan som är producerad som hörbart likartad den första. Med andra ord föreligger ett prosodiskt mönster vi känner igen från exempel (1) och (2a). Leden är emellertid utformad på ett sätt som skiljer sig syntaktiskt från de tidigare listorna. Listan skiljer sig också från de två första listorna vi tittade på genom att den saknar ett tredjeled som kan göra listan till en avslutad lista. Istället avslutas listan med ett *så*. Det är ett tydligt avbrott mellan *>kylåfry:s<=å* och *så*,

¹³ En invändning mot min analys av *>kylåfry:s<=å* som ett led skulle kunna vara att *kyl* är en nominalfras och att *fry:s* är en annan, och att de var för sig skulle kunna utgöra ett led: *kylå* respektive *fry:s<=å*. Orden uttalas emellertid som ett: det finns ingen antydning till gräns mellan dem, och de delar alla tre på samma huvudbetoning. Det finns dessutom en tydlig rytmik i *lägre spɪs=å* som återkommer i *>kylåfry:s<=å*.

som också har en hörbart lägre grundton än *å*. Det är alltså inte frågan om *åså* ('och så'), utan de två orden hör till varsitt listled.

Jefferson (1990) kallar den här metoden för att avsluta en lista för *generalized list-completers*. Hon finner dem särskilt i listor som bara består av två led, och tar detta som ett bevis för att talare orienterar sig mot listor som treledade. Norrby talar om dessa och liknande uttryck som *påhängsuttryck* (2002). Såväl Jefferson som Norrby menar att det listavslutaren eller påhängsuttrycket gör är att signalera att det finns fler relevanta medlemmar av samma grupp än de som dittills räknats upp, och att talaren förlitar sig på att mottagaren har tillräcklig omvärldskunskap för att kunna sluta sig till ungefär vad det är frågan om utan att talaren behöver räkna upp dem.

Lexikon	<i>lägre spis=å</i>	<i>kylåfrys<=å</i>	<i>så</i>
Syntax	NP+konj	NP+konj som föregående	påhängsuttryck
Prosodi	stigande-fallande	stigande-fallande som föregående	fallande

Schema 3. Koordination av lexikon, syntax och prosodi i Exempel 2b.

Precis som i (2a) märks i (2b) en tydlig multimodal koordination i konstruktionen av listan: andraledet är utformat som en formell kopia av förstaledet i avseende på syntax och prosodi. Det tredje, semantiskt tomma, ledet avviker från de övriga. Under produktionen av den här listan har Beata händerna i knät, och listan ackompanjeras alltså inte av några gester. Däremot nickar Beata lätt på betonade stavelser.

Metoderna som används för att konstruera och göra listan i (2b) avslutad skiljer sig från dem som används i (1) och (2a). Den är till skillnad från de båda andra en öppen lista, vilket signaleras dels genom den prosodiska utformningen av varje listled, dels genom att listan avslutas med hjälp av ett påhängsuttryck och inte genom ytterligare ett led från samma semantiska klass. Preliminära observationer pekar också mot att det finns ett samband mellan konjunktionens placering i förhållande till det semantiska bidraget i listledet och vilken typ av lista det är som produceras. Konjunktion i final position verkar bara uppträda i öppna listor, medan konjunktion i initial position återfinns i både öppna och slutna listor. Genom att avsluta ett listled med en reducerad och tätt påhängd konjunktion

signaleras en öppenhet av ett slag som är besläktat med öppenheten hos påhångs-uttrycken. Det impliceras att minst ett ytterligare listled skulle kunna läggas till listan. Observationen behöver emellertid bekräftas genom ytterligare studier.

Genom att producera lista (2b) ger talaren de andra samtalsdeltagarna retrospektivt en tolkningsram för (2a). Listan introduceras med *åsså va de ju: eh*, d.v.s. med en konnektiv i form av *åsså* och med modalpartikeln *ju*, som signalerar att det som följer utgör ett tillägg som är i någon mån självklart. De påföljande listleden utgörs av vitvaror som kan sägas vara självskrivna, sådant man kan förvänta sig ska finnas även i en tillfälligt hyrd stuga; vitvarorna som nämns i (2a) är inte lika givna. Istället är de en illustration av hur fin stugan var – den hade utrustning utöver det vanliga. Den tolkningen görs möjlig genom den sekventiellt konstruerade kontrasten mot (2b). När den här tolkningen möjliggjorts ser vi att (2a) faktiskt skulle kunna utgöras av ett finit set: de uppräknade maskinerna kan vara samtliga maskiner som var utöver vad man kunde förvänta sig. Utformningen av (2b) däremot pekar mot att det mycket väl kan ha funnits ännu fler hushållsmaskiner.

Även mottagarens, Cillas, beteende under produktionen av de två listorna är en indikation på att de har olika funktion och att de köksinventarier som listas har olika status. Under (2a) tillåts Beata prata fritt, det är först i sammanfall med det tredje ledet som Cilla producerar ett *mm*, som har funktionen av en nyhetsbekräftelse (eng. *news receipt*, jfr Heritage 1984:327–335). När listan är avslutad ger hon en kvittering på sin förståelse, genom att säga *aha*. Under produktionen av den andra listan producerar Cilla däremot ett *mbm* efter varje listled. Utformningen av listleden i (2a) inbjuder inte till successiv avbockning eftersom formatet signalerar att det som ska förmedlas är fullständigt först när hela listan är avslutad. I den öppna listan (2b) å andra sidan, är det inte möjligt att förutse att det ens *finns* ett fullständigt och avgränsat set att räkna upp. Det öppna listformatet i sig innebär att den uppräknade serien är potentiellt påfyllningsbar tills något annat anges: det motiverar successiva bekräftelser av listledens relevans.

Sammanfattning så här långt

I genomgången av listorna i (1) och (2), två slutna och en öppen, samtliga avslutade, producerade i två olika kommunikationssätt, såväl ansikte-mot-ansikte som telefonsamtal, har vi kunnat se att flera språkligt-kommunikativa resurser

samverkar för att skapa intrycket att det vi hör och ser producerat är en sammanhållen enhet. I de listor som diskuterats hittills koordineras listledens lexikala, syntaktiska och prosodiska utformning. Gester har diskuterats i den mån vi kan veta huruvida talaren har använt sig av sådana för att bidra till strukturerandet av listan. Det har emellertid inte alla talare gjort. Lista (1) kan möjligen ha ackompanjerats av gester, men eftersom samtalet förs över telefon har inte mottagaren tillgång till dessa, och lista (2b) åtföljdes inte av någon gestik. Till skillnad från prosodi verkar alltså gester vara en resurs som mottagaren inte behöver för att känna igen en lista. En jämförelse mellan de listor som inte åtföljs av gester, och den där vi har det, visar att gester kan, men måste inte, ingå i den modala koordinationen av en lista.

Båda typerna av lista får sin karaktär genom den sekventiella konstruktionen av led, där varje successivt led som produceras utformas för att i just den sekventiella position där det uppträder vara hörbart likt det föregående ledet.

I nästa avsnitt tittar vi närmare på hur listor, och den komplexa koordination vi använder för att konstruera dem, kan utnyttjas för att driva en berättelse framåt och för att signalera samband inom delar av en berättelse.

Komplex lista

De tre listor som diskuterats hittills har alla tre varit korta och väl avgränsade listor. Även den öppna listan i (2b) har en tydlig avgränsning genom att den avslutats med ett påhängsuttryck. Nästa lista är betydligt komplexare till sin karaktär och sambanden mellan listleden är inte lika uppenbara.

(3) [SÅINF] Fyra väninnor, Ada, Beda, Cia och Doris träffas hemma hos Ada. I den här delen av samtalet deltar bara Beda, Cia och Doris. Doris berättar om hennes systers och svågerns situation efter att svågern fått reda på att han är döende. Under berättelsens gång använder Doris ett flertal understrykande gester, som markeras nedanför respektive rad.

* = Rytmgest, vänster hand på benet. Gesten är något mer uttalad vid betonade stavelser, men en mindre gest syns även vid obetonade stavelser. [~~] = Cirkulär tvåhandad rörelse, startar framför ansiktet, rör sig bort från kroppen och nedåt. Blicken på händerna. [...] = Vänster hand förs framför kroppen i en ”plocka upp och kasta iväg”-rörelse. [] = Vänsterhand till hakan.

01 D: å att eh hon fick lissom inte
 02 (0.5)
 03 å- Åke ti den där,
 04 (1.0)
 05 va ska ja säga,
 06 (1.6)
 07 hon liksom vill vill försöka få honom lite lite granna
 08 igång; om man så säger. ()
 09 nu går han bara in å sätter sej vi skrivb[orde å =
 10 B: [ja just de
 11 D: = går igenom alla sina papper,
 12 en gång till=
 13 B: =amen de e inte lätt å få igång nån *när man e så då*=
 14 D: = va sa du?
 15 B: de e ju inte så lätt heller å få=
 16 D: =nä men ja sä:jer ingenting om de: e[()=
 17 B: [usch ja ryser,
 18 D: =utan att eh de e ba de att de de e så blir så jobbit
 19 om man så säger=
 20 B: =°*ja*°= ((*knarrigt))
 21 D: =de första han gjorde när dom kom från
 D: * * *
 22 sjukhuset måndan efter missommar;
 * * * * *
 23 då (.) gick han å satte sig vi skrivborde
 * *
 24 gick igenom alla försä[kringar,
 {~~~~~}
 25 B: [<då hade han fått domen?
 26 D: ja. alla an- andra handlingar, som han hade då,¹⁴
 D: {~~~~~}
 27 [(.) på huset,=
 {.....}
 28 B: [usch, ja,
 29 D: =å hur de skulle göras,
 D: {.....}
 30 å hur de skulle skrivas för att=

 31 =.hh då hade den andra syrran,

 32 som ja ha:r som e:h (0.8) blev änka för åtta år sen;

 33 (0.6) då hade hon sagt att se till bara att
 34 va heter de för nånting
 35 att ni skriver er båda två för huset;
 36 (0.8)
 37 därför att
 38 va heter de för nånting, eh(0.6)
 39 då blir inte Maries skatt, så (.)
 40 så hög (som man väntar) sej om de skulle bli

¹⁴ Det avslutande ordet, *då*, uttalas obetonat och kortstavigt. Det är med den utformningen otvetydigt en diskursmarkör, och har inte någon temporal betydelse.

- 41 på de viset [(då va).
 42 B: [näe,
 43 D: de här e ju bara ett eh (.) antagande va;
 44 så nu har han vart å gjort de: å, (.)
 45 så:nna saker, (1.5)
 46 så att eh de e vå:ldit,
 47 eh va heter de för nånting eh,=
 48 C: =de e hem[st.
 49 D: [jobbit sånt där att de
 50 m- man måste ju lida hemst mycke Marie också,
 51 utav'et å.

I det här utdraget förklarar Doris för sina väninnor hur hennes svåger, Åke, hanterar ett allvarligt sjukdomsbesked han nyligen fått. Tidigare i samtalet har det framgått att Doris syster, Marie, försöker få Åke att göra roliga saker, åka på utflykt och umgås med familjen under sin sista tid. Åke själv motsätter sig emellertid detta och sitter istället hemma och går igenom familjens papper för att allt ska vara i ordning inför att systemen blir ensam. Doris gör ett första försök att berätta detta i rad 9–11. När Beda sympatiserar med Åkes beteende, inte med Marias situation, gör Doris ett nytt försök att förklara sin ståndpunkt. Från rad 21 inleder Doris en mer detaljerad beskrivning av vad hon försökt förmedla: först presenterar hon själva utgångspunkten för berättelsen, att Åke satte sig vid skrivbordet så snart han kom från sjukhuset. Därefter följer en uppredning av vad för sorts aktiviteter Åke sysselsatte sig med.

På ytan ser detta ut som en vanlig berättelse som successivt utvidgas. Rent syntaktiskt kan man säga att den här listkonstruktionen består av en enda kom-

plex syntaktisk mening. Skulle dialogen arbetas om till prosa skulle vi få något i stil med (4), där en syntaktisk mening utvidgas med bisats efter bisats.

- (4) *Då gick han och satte sig vid skrivbordet, gick igenom alla försäkringar, alla andra handlingar som han hade då på huset och hur det skulle göras och hur det skulle skrivas. För att då hade den andra syrran som jag har...*

Tar man hänsyn till det prosodiska förloppet framgår emellertid att detta är en rad händelser som återges med hjälp av ett listformat. Prosodin i *gick igenom alla försä[kringar*, skiljer sig från prosodin hos *då* (.) *gick han å satte sig vi skrivborde* genom att den är avsevärt mer stiliserad; prosodin är flackare, och avslutas med en lätt stigning på sista stavelsen. En likartad prosodi har *alla an- andra handlingar, som han hade då*, som därmed konstrueras som något som hör ihop med och är av samma typ som *gick igenom alla försä[kringar*. Nästföljande led, *på huset*, yttras däremot med en annan prosodi: frasen inleds djupt, men stiger på den betonade stavelsen. Därefter förblir tonen på samma höjd, en plåtå. Samma mönster följer nästa led, *å hur de skulle göras*, samt nästföljande led *å hur de skulle skrivas för att*. På raden efter, som inleds med *.hh då hade den andra syrran*, används däremot inte någon stiliserad prosodi, utan vanlig samtalston.

Så här långt, när vi tittar på kombinationen av syntax och prosodi, får vi, istället för en komplex syntaktisk mening, en segmentering där vi inte bara hör meningen som en lista, utan som en lista som består av flera mindre delar:

- (5) *gick igenom alla försä[kringar*
alla an- andra handlingar, som han hade då
- (6) *på huset*
å hur de skulle göras
å hur de skulle skrivas för att

Varje lista knyts alltså samman genom prosodi, men även genom lexikon och syntax: i (5) knyts leden samman genom lexikal återanvändning av *alla + NP* och genom syntaktisk ellipsis: *alla an- andra handlingar, som han hade då* utnyttjar det finita verbet i ledet innan. Första ledet i (6), *på huset*, är genom dess utformning som prepositionsfras även det syntaktiskt parasitiskt på ledet innan, men eftersom prosodin skiljer sig så från det föregående ledet, och det syntaktiska formatet är

ett annat, signaleras att detta innebär en ny fas i listproduktionen. Till det avvikande ledet fogas ytterligare två led, båda genom konjunktionen *å*. Även dessa båda präglas av lexikal återanvändning, genom *å hur de skulle + verb*, vilket understryker att de konstruerats för att uppfattas som samhöriga.¹⁵ Båda listorna är oavslutade: ingen av dem har något avslutande led med avvikande prosodi, och inte heller avslutas de genom någon form av påhängsuttryck.

Lexikon	<i>då (.) gick han å satte sig vi skrivborde</i>	<i>gick igenom alla försä[kringar]</i>	<i>alla an- andra handlingar, som han hade då</i>	<i>på huset</i>	<i>å hur de skulle göras</i>	<i>å hur de skulle skrivas för att</i>
Syntax	Huvudsats	V1-sats	NP	PP	och-bisats	och-bisats + för att
Prosodi	ej stiliserad prosodi	flack med final stigning	flack med final stigning som föregående	låg → hög	låg → hög som föregående	låg → hög som föregående + plåtå
Gester	rytmgest	cirkulär gest	cirkulär gest som föregående	kastgest	kastgest som föregående	handen till hakan

Schema 4. Koordination av lexikon, syntax, prosodi och gester i Exempel 3.

Lägger vi till gesterna till beskrivningen ser vi att den del som den första listan utgör understöds av den gest som åtföljer listan. I samband med att hon initierar listans verbala inslag för Doris upp båda händerna i bröst höjd och påbörjar en cirkulär medföljande rörelse. Att gesten är avsedd att förstås som en del av listan framkommer när Beda faller henne i talet (rad 25). Då stannar Doris' handrörelse upp, och medan hon producerar andraledet i inskottssekvensen, *ja*, ”backar” hon gesten något och återinför den när hon fortsätter sin lista. Hon reparerar sin gest-handling så att den koordinerar med den verbala handlingen. Den cirkulära rörelsen åtföljer (5). *På huset* åtföljs däremot av en annan gest: med ena handen gör Doris en kaströrelse i sidled. Vi noterade ovan att *på huset* för in en ny prosodisk gestalt. Samtidigt som Doris inför ett skifte i prosodisk utformning skiftar hon alltså även i utformningen av gesten. Sammanfallet mellan en förändring i designen av flera modaliteter bidrar till att listan tar en ny vändning från och med *på huset*.

¹⁵ Varje utvidgning av listan kan betraktas som *turtillägg*, enligt den vidare definitionen hos Couper-Kuhlen & Ono (2007) och Landqvist (2004).

I ljuset av i vilken utsträckning gester bidrar till listors kohesion skulle man kanske kunna förvänta sig att så länge inte ett tydligt sistaled produceras, som i (2a), kommer gesterna att fortsatt utformas som kopior av de tidigare gesterna. Tredjeledets utformning i (6) är intressant eftersom det på flera sätt konstrueras som ett led av samma typ som de föregående, men samtidigt utformas som ett led som skiljer sig från de andra. Å ena sidan utnyttjas en syntaktisk och prosodisk parallellism. Å andra sidan finns det en variation i såväl syntax som prosodi: i tredjeledet kopieras inte formeln *å hur de skulle + verb* helt och hållet, utan till uppbyggnaden fogas också *för att*. Vanligen är *för att* inte en avslutning på en fras, utan en kausal samordning som uppträder i en andraposition där *för att*-ledet förklarar förstaledet. En traditionell tolkning av relationen mellan *å hur de skulle skrivas* och *för att* skulle vara att de utgör två separata enheter, varav den senare utgör en inledning på ett samtalsbidrag som avbryts. Men eftersom *å hur de skulle skrivas för att* yttras inom en och samma prosodiska gestalt motsäger den prosodiska utformningen en sådan analys. *För att* utgör det avslutande bidraget till en enhet som prosodiskt produceras på en lång och flack plåtå, d.v.s. flera stavelser i rad ligger på en nära nog konstant tonhöjd. Plåtåintonation kan fungera som ett sätt att utvidga en prosodisk enhet så att den täcker in mer information än vad som från början projicerats, bortom en syntaktisk gräns. Talaren rusar förbi den syntaktiskt möjliga avslutningen, och gör på så vis inte någon möjlig turbytesplats tillgänglig. Genom att utnyttja prosodiska resurser, och syntaktiska resurser som argumentstruktur – vi förväntar oss att något mer ska följa på *för att* – signalerar Doris med det tredje listledet att hon är på väg in i en ny fas i sitt berättande: lyssnaren kan förvänta sig en redovisning av någon form av skäl till att Åke valde att sysselsätta sig med handlingarna till huset (jfr Lindström & Londen 2008). Den gest som hör samman med det tredje listledet stärker den tolkningen: samtidigt som det tredje listledet inleds för Doris ena handen till hakan och gnider den, en gest som hon upprätthåller även under en del av den fortsatta berättelsen, till och med *=.hb då hade den andra syrran, som ja ha:r som e:b*. Gesten signalerar att det tredje ledet *inte* är att betrakta som av samma slag som andraledet. Det komplexa förhållandet mellan hur Doris i tredjeledet länkar bakåt genom att hon återanvänder det prosodiska och syntaktiska formatet, och samtidigt genom syntaktisk expansion och en annan gest projicerar en ny fas i berättelsen, gör att tredjeledet blir något mer än bara tredje ledet i listan. Det blir en brygga som fungerar projicerande och sammanbinder listan med den efterföljande narrativen.

Doris använder sig i det här samtalsutdraget av prosodi, syntax, lexikon och gester för att på ett komplext sätt skapa kohesion såväl som kontrast. Hon ger åhörarna en möjlighet att förstå vad som hör samman med vad och vilka delar som bör förstås som åtskilda från andra. Men listaktiviteten i Doris berättelse gör något mer än så: den utgör även en kontrast mot det sätt på vilket Doris tidigare har försökt förmedla sin berättelse. Listorna produceras först efter att Doris inledande försök att återge systemen Maries prövningar har avvisats av Beda: Beda tar Åkes parti, medan Doris själv är mer intresserad av systemens sida av berättelsen. När Doris omformulerar sin inledande berättelse som listor gör hon något mer än att bara berätta berättelsen igen. Själva det öppna listformatet (jfr 2b), samt deras oavslutade status, indikerar en myckenhet, vilket understryker Åkes aktiviteter som utdragna och indikerar att de handlingar som nämns inte är de enda, utan ingår i en större klass av saker som hindrar Marie från att umgås med sin man. När Doris återger sin historia genom det öppna listformatet signalerar hon att hon plockar fram listled efter listled från en obestämbar mängd. Det finns – till skillnad från om en sluten lista använts – inget givet slut på uppräknningen av vad Åke tog sig för; själva formatet antyder att det kan fortsätta och fortsätta. Egenskaperna hos den öppna listan bidrar till att understryka den del av Doris berättelse som avvisades av Beda. Valet av listformatet är alltså sekventiellt motiverat, och bidrar till mottagarnas förståelse av en väsentlig del av berättelsen.

Sammanfattande diskussion

Det antyds ibland i transkriptionskonventioner att det finns en enhetlig kategori ”listintonation” (se t.ex. Anward 2003:85), som kan representeras med ett enda tecken. Vi har emellertid sett flera olika sätt att utforma listprosodi på: med fallande ton (1), med stigande ton (2a), med stigande-fallande ton (2b) och med plåtåintonation (3). Det är med andra ord missvisande att prata om *en* listintonation. Det som uppfattas som listintonation är inte något så enkelt som en särskild grundtonsrörelse, utan en kombination av intensitet, duration, grundton och återanvändandet av den prosodiska utformningen. Men även om listintonation på svenska inte är någon homogen kategori, är det inte någon svåridentifierad kategori. Listor karakteriseras av att de är prosodiskt framhävda i förhållande till föregående tal. Detta gör att man kan höra redan på första ledet

att en lista har påbörjats. Detta stämmer väl överens med resultat för engelska och tyska (Couper-Kuhlen 1999, Jefferson 1990, Selting 2007).

I denna studie har jag undersökt hur talare kan utnyttja ett flertal språkliga resurser, såväl lexikon och syntax som prosodi och gester, för att konstruera *listan* som ett informationspaket. I de diskuterade exemplen har vi sett hur talaren utnyttjar flera modaliteter för att skapa en samlad bild av listan som en diskursenhet som utgörs av:

- 1) ett förstaled som är prosodiskt exponerat i förhållande till tidigare bidrag av samma person,
- 2) ett eller flera led som är utformade för att uppfattas som liknande och samhöriga med förstaledet genom att utformningen av någon eller flera språkliga resurser kopieras från detta, samt, i förekommande fall,
- 3) ett led som är identifierbart som sistaled genom att det avviker från de tidigare leden genom lexikalt val, syntaktisk struktur, prosodisk utformning och/eller genom utformningen av den samtidiga gester.

Denna påfallande koordinering av modaliteter möjliggör för mottagare att uppfatta varje listled som delar i den större interaktionella strukturen *lista*.

Genom att utnyttja en parallellitet i flera modaliteter skapar talaren intrycket att de saker som räknas upp tillhör samma klass. I vissa listor är sammanhanget tydligt genom att listleden tillhör samma semantiska klass (t.ex. vitvarorna i exempel (2ab)), men ibland är sammanhanget inte lika självklart (t.ex. sammanhanget mellan *tid*; och *källa*. i exempel (1)). På samma sätt kan vad som på ytan ser ut som längre listor genom omsorgsfull användning av flera modaliteter förstås som flera successiva listor (t.ex. i exempel (3) där det inte är självklart att försäkringar, olika handlingar och vad man gör med dem tillhör olika klasser).

Graden av likhet leden emellan kan förstås diskuteras. Hur lika måste två led vara för att vara lika nog för att uppfattas som relaterade led i en lista? Gör man en detaljgranskning av prosodi, gester, syntax så finner man att det finns skillnader: det är mycket svårt att producera en exakt kopia, ens av något man själv sagt eller gjort. Skillnaderna är emellertid inte större än att det inte är någon tvekan om att andraledet i allt väsentligt är utformat för att *uppfattas* som levererat i *samma* språkliga utformning.

Den komplexa multimodaliteten blir en resurs för talarna, inte bara för att signalera kohesion inom listan, utan även för att signalera kontrast mot det som inte är listan, det som är en annan lista, eller progression mot en ny interaktionell

handling. Den här komplexiteten karakteriseras av en hög grad av precision och timing mellan gester och betonade stavelser. Exakt hur precis den timingen är återstår emellertid att undersöka.

Deltagarna själva orienterar sig mot denna multimodalitet. När Doris i (3) blir avbruten och reparerar den gest som hon producerar som en del av en lista visar hon att gesten var avsedd att höra samman med just det samtalsbidrag som hon tvingas starta om. På samma sätt aktualiserar hon på nytt förstaledets prosodi, trots att hon blir avbruten med en fråga som hon besvarar innan hon fortsätter med andraledet. Vi har sett att gester och tal koordineras med en påfallande precis timing: gesterna tenderar att matchas mot listledens huvudbetoning.

Vi har också sett att öppna och slutna listor inte bara produceras på olika sätt, utan också att de aktualiserar olika föreställningar om det som räknas upp. Slutna listor skapar intrycket att listan kan – och ska – leda fram till en viss punkt, en avslutning, och inte bortom den, medan den öppna listan indikerar att det som listas tillhör en större grupp eller klass av företeelser, och att flera av dessa, i vissa fall fler än de som omnämns, skulle kunna aktualiseras. Även detta behöver undersökas vidare. Förhållandet mellan öppna och slutna listor, deras roller i interaktion, deras prosodiska egenskaper samt vilka konnotationer de båda formaten för med sig om listledens inbördes relation är ännu i stora drag utforskat.

Sättet som samtalsdeltagarna i den här studien konstruerar och behandlar listor på visar att de är resurser inte bara för talarna, utan även för de samtalsdeltagare som för tillfället är lyssnare. De ges mångfacetterade tolkningsramar för att förstå listor som något som är framhåvet i förhållande till resten av samtalet, något som ska förstås som ett sammanhållet projekt som följer en bekant, projicerbar struktur.

Sammanfattningsvis hoppas jag ha öppnat nya perspektiv på listor och hur de konstrueras. Genom att visa på hur flera modaliteter koordineras för att konstruera listor som sammanhållna turkonstruktions- och diskursenheter, föreslår jag att den gängse bilden av hur en lista konstrueras är alltför snäv. För att förstå hur listor konstrueras, och vilka interaktionella funktioner de bär, behövs en djupare förståelse av multimodal koordination och av hur talare projicerar tal bortom en möjlig syntaktisk och pragmatisk gräns.

Referenser

- Anward, Jan, 2003: att. I: *Språk & Stil* 13, S. 65–85.
- Bockgård, Gustav, 2007: Syntax och prosodi vid turbytesplatser. Till beskrivningen av svenskans turtagning. I: Engdahl, E. & Londen, A.-M. (red.), *Interaktion och kontext. Nio studier av svenska samtal*. Lund: Studentlitteratur. S. 139–184.
- Boersma, Paul & Weenink, David, 2007: Praat: doing phonetics by computer (4.5.17) [Computer Program]. Hämtad 070321 från <http://www.praat.org/>.
- Broth, Mathias, 2008: The studio interaction as a contextual resource for TV-production. I: *Journal of Pragmatics* 40, S. 904–926.
- Button, Graham & Casey, Neil, 1984: Generating topic: the use of topic initial elicitors. I: Atkinson, J.M. & Heritage, J. (red.), *Structures in Social Action*. Cambridge: Cambridge University Press. S. 167–190.
- Couper-Kuhlen, Elizabeth, 1999: Prosodic stylization: Lists as prosodic routines. Föredrag vid Seminar on Prosody, Grammar and Interaction, Helsingfors.
- Couper-Kuhlen, Elizabeth & Ono, Tsuyoshi, 2007: 'Incrementing' in conversation. A comparison of practices in English, German and Japanese I: *Pragmatics* 17, S. 513–552.
- Deppermann, Arnulf & Schmitt, Reinholt, 2007: Koordination. Zur Begründung eines neuen Forschungsfeldes. I: Schmitt, R. & Deppermann, A. (red.), *Koordination. Analysen zur multimodalen Kommunikation*. Tübingen: Narr Francke Attempto. S. 15–54.
- Eriksson, Mats, 2002: Syntaxens sociala sida – en inledande diskussion av turtillägg i samtal. I: *Språk & Stil* 11 (NF), S. 5–24.
- Ford, Cecilia E., Fox, Barbara A. & Thompson, Sandra A., 1996: Practices in the constructions of turns: The "TCU" revisited. I: *Pragmatics* 6:3, S. 427–454.
- Ford, Cecilia E., 2004: Contingency and units in interaction. I: *Discourse Studies* 6:1, S. 27–52.
- Goodwin, Charles, 1979: *The Interactive Construction of a Sentence in Natural Conversation*. I: Psathas, G. (red.), *Everyday Language. Studies in Ethnomethodology*. New York: Irvington Publishers. S. 97–119.
- Goodwin, Charles, 1981: *Conversational Organization: Interaction Between Speakers and Hearers*. New York: Academic Press.
- Goodwin, Charles, 2000: Action and Embodiment within Situated Human Interaction. I: *Journal of Pragmatics* 32, S. 1489–1522.
- Goodwin, Charles, 2003: Pointing as Situated Practice. I: Kita, S. (red.), *Pointing: Where Language, Culture and Cognition Meet*. Mahwah, N.J.: Lawrence Erlbaum Associates. S. 217–242.
- Goodwin, Charles, 2007: Participation, Stance, and Affect in the Organization of Activities. I: *Discourse & Society* 18:1, S. 53–73.
- Hansson, Petra, 2003: *Prosodic Phrasing in Spontaneous Swedish*. Lund: Studentlitteratur.
- Heath, Christian, 2002: Demonstrative Suffering: The Gestural (Re)embodiment of Symptoms. I: *Journal of Communication* 52:3, S. 597–617.
- Heritage, John, 1984: A change-of-state token and aspects of its sequential placement. I: Atkinson, J.M. & Heritage, J. (red.), *Structures of Social Action*. Cambridge: Cambridge University Press. S. 299–345.
- Houtkoop, Hanneke & Mazeland, Harrie, 1985: Turns and Discourse Units in Everyday Conversation. I: *Journal of Pragmatics* 9, S. 595–619.

- Jefferson, Gail, 1990: List construction as a task and interactional resource. I: Psathas, G. (red.), *Interaction Competence*. Washington D.C.: University Press of America. S. 63–92.
- Jefferson, Gail, 2004: Glossary of transcript symbols with an Introduction. I: Lerner, G.H. (red.), *Conversation Analysis: Studies from the first generation*. Philadelphia: John Benjamins. S. 43–59.
- Karlsson, Susanna, 2006: *Positioneringsfraser i interaktion*. Göteborg: Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet.
- Karlsson, Susanna, 2009: Listformatet i samtal. Presentation vid OFTI 2009, Örebro universitet.
- Landqvist, Håkan, 2004: Turtillägg – förslag till svenska termer. I: Bäcklund, I., Börestam, U., Melander Marttala, U. & Näslund, H. (red.), *Text i arbete/Text at work*. Festskrift till Britt-Louise Gunnarsson den 12 januari 2005. Uppsala: Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet. S. 90–99.
- Lerner, Gene H., 1994: Responsive list construction: A conversational resource for accomplishing multifaceted social action. I: *Journal of Language and Social Psychology* 13:1, S. 20–33.
- Lerner, Gene H., 2003: Selecting next speaker: The context-sensitive operation of a context-free organization. I: *Language in Society* 32:2, S. 177–201.
- Lindström, Jan, 1998: Dillar å dillar å dallar. Treledad reduplikation i samtal och litteratur. I: Lehti-Eklund, H. (red.), *Samtalsstudier*. Helsingfors. S. 147–154.
- Lindström, Jan, 2002: Från sattschema till turschema? Förfält i fokus. I: *Språk & Stil* 11 (NF), S. 25–80.
- Lindström, Jan & Karlsson, Susanna, 2005: Verb-first constructions as a syntactic and functional resource in (spoken) Swedish. I: *Nordic Journal of Linguistics* 28:1, S. 97–131.
- Lindström, Jan, 2006: *Interactional Linguistics*. I: Verschueren, J. & Östman, J.-O. (red.), *Handbook of pragmatics, 2006 installment*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Lindström, Jan, 2008a: *Tur och ordning: introduktion till svensk samtalsgrammatik*. Stockholm: Nordstedts.
- Lindström, Jan, 2008b: *Språk och interaktion: en orientering*. I: Lindström, J. (red.), *Språk och interaktion 1*. Helsingfors: Institutionen för nordiska språk och nordisk litteratur, Helsingfors universitet. S. 9–23.
- Lindström, Jan & Londen, Anne-Marie, 2008: Constructing reasoning. The complex connectives för att (causal), så att (consecutive) and men att (adversative) in Swedish conversations. I: Leino, J. (red.), *Constructional Reorganization*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company. S. 105–152.
- Linell, Per, 1998: *Approaching Dialogue. Talk, interaction and contexts in dialogical perspectives*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Loman, Bengt, 1973: *Brott, paus, planering*. I: *Svenska studier från runt tid till nutid. Tillägnade Carl Ivar Ståhle på 60-årsdagen den 27 juni 1973*. Stockholm: Esselte Studium. S. 191–209.
- Londen, Anne-Marie, 1993: Three-partedness as a structural principle in conversation. I: Allwood, J., Ralph, B., Andersson, P., Kós-Dienes, D. & Wengelin, Å. (red.), *Proceedings of the XIVth Scandinavian Conference of Linguistics and the VIIIth Conference of Nordic and General Linguistics, August 16–21 1993*. Göteborg: Institutionen för lingvistik. S. 275–286.

- Mondada, Lorenza, 2007: Commentary: transcript variations and the indexicality of transcribing practices. I: *Discourse Studies* 9:6, S. 809–821.
- Mondada, Lorenza, 2008: Multimodal resources for turn-taking: pointing and the emergence of possible next speakers I: *Discourse Studies* 9:2, S. 194–225.
- Norén, Niklas, 2007: Apokoinou in Swedish talk-in-interaction. *Studies in language and culture* 11. Linköping: Linköping Studies in Arts and Science.
- Norrby, Catrin, 2002: Svenska påhängsuttryck av typen *å så* och *eller nåt*. I: *Språk & Stil* 11 (NF), S. 183–210.
- Ottesjö, Cajsa, 2007: Önskelistor och sportlov – två kommunikativa projekt i ett informellt flerpersontal. En studie av återgående praktiker och deras språkliga resurser i samtal. I: Engdahl, E. & Londen, A.-M. (red.), *Interaktion och kontext. Nio studier av svenska samtal*. Lund: Studentlitteratur. S. 201–245.
- Pomerantz, Anita, 1984: Agreeing and disagreeing with assessments: some features of preferred/dispreferred turn shapes. I: Atkinson, J.M. & Heritage, J. (red.), *Structures of Social Action. Studies in Conversation Analysis*. Cambridge: Cambridge University Press. S. 57–101.
- Schegloff, Emanuel A., Ochs, Elinor & Thompson, Sandra A., 1996: Introduction. I: Ochs, E., Schegloff, E.A. & Thompson, S.A. (red.), *Interaction and grammar*. Cambridge: Cambridge University Press. S. 1–51.
- Schegloff, Emanuel A., 2000: On Turns' Possible Completion, More or Less: Increments and Trail-offs. Föredrag vid Euroconference on Interactional Linguistics, Spa, Belgien.
- Schubiger, Maria, 1958: *English Intonation. Its Form and Function*. Tübingen: Niemeyer.
- Selting, Margret, 1998: TCUs and TRPs: The Construction of Units in Conversational Talk. I: *InList* 4.
- Selting, Margret, 2007: Lists as embedded structures and the prosody of list construction as an interactional resource. I: *Journal of Pragmatics* 39, S. 483–526.
- Streeck, Jürgen, 2003: The body taken for granted. I: Glenn, P. (red.), *Studies in Language and Social Interaction*. Mahway, NJ: Lawrence Erlbaum. S. 427–440.
- Walker, Gareth, 2004: On some interactional and phonetic properties of increment to turns in talk-in-interaction. I: Couper-Kuhlen, E. & Ford, C.E. (red.), *Sound Patterns in Interaction. Cross-linguistic studies in conversation*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins. S. 147–170.